निर्देशक
रघुनाथ घिमिरे
सह-प्राध्यापक

एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति

प्रस्तुत

सिर्जन-पत्र

सर्जक

भेषराज सापकोटा

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं

२०६३

एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका निम्ति
प्रस्तुत

सिर्जन-पत्र

सर्जक
भेषराज सापकोटा
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं

२०६३

निर्देशक
रघुनाथ घिमिरे

एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका निम्ति
प्रस्तुत

सिर्जन–पत्र

सर्जक
भेषराज सापकोटा
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं
२०६३

मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसमा नेपाली मूल विषय लिएर अध्ययन गरेका छात्र भेषराज सापकोटाले दसौंपत्रको प्रयोजनका निम्ति **एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार** शीर्षकको सृजनलेखन मेरो निर्देशनमा गर्नुभएको हो । सिर्जनकर्ताले परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस सृजन कार्यप्रति म सन्तुष्ट छु । अतः यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति २०६४-

रघुनाथ घिमिरे
सह-प्राध्यापक
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण समिति
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं ।

कृतज्ञता-ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजन पूरा गर्न **एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार** शीर्षकको यो सृजनपत्र मैले आदरणीय गुरू सह-प्राध्यापक **श्री रघुनाथ घिमिरे**ज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यस कार्यका लागि आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई उहाँले दिनुभएको सद्भावपूर्ण सल्लाह र सुझावप्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत सृजनकर्ताको स्वीकृतिको लागि अवसर मिलाई दिनुहुने नेपाली विषय विभागीय प्रमुख सह-प्राध्यापक **श्री हरिप्रसाद पराजुली**प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत सृजनकार्य गर्नका लागि स्वीकृति दिई प्रत्यक्ष-परोक्ष प्रेरणा र आवश्यक सहयोगसमेत गर्नुहुने आदरणीय गुरू उप-प्राध्यापक **श्री हेमनाथ पौडेल**ज्यूप्रति म कृतज्ञ छु । मलाई यस शोधकार्यका लागि हौसला र प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने गुरूहरू प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, रमेश भट्टराई, उप-प्राध्यापक रामप्रसाद ज्ञवाली तथा नेत्र एटम, भानु घिमिरे, चिन्तामणि भट्टराईज्यूप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

सृजन-समग्री सङ्कलनमा प्रत्यक्ष रूपले सामग्री जुटाई सहयोग गर्नुहुने सहपाठी मित्रहरू दुर्गा सापकोटा, चन्द्रप्रसाद पाण्डेय लगायत त्रिभुवन विश्वविद्यालयको केन्द्रीय पुस्तकालयका सम्पूर्ण सहयोगी मित्रहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता जाहेर गर्दछु ।

मलाई जन्म दिएर पालन-पोषण गर्न र शिक्षा-दीक्षा दिनमा सधैं तल्लीन रहनुहुने मेरा पिता-माता **श्री षडानन्द सापकोटा** र **कृष्णामाया सापकोटा** प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्छु । यसैगरी पढ्नमा हौसला एवं अवसर जुटाई हरतरहले सहयोग गर्ने जीवनसङ्गिनी सीता सापकोटा र भाइहरु केदार, ईश्वर, कमल र टंकलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यसैगरी यो सिर्जनपत्रको अन्तरवार्ताको लागि विद्यालयबाट महत्वपूर्ण समय निकालेर सहयोग गर्नुहुने **श्री गौखुरी उच्च मा.वि.,** मोराहाङ्ग, तेह्रथुमका प्रधानाध्यापक श्री विश्वराज खापुङ्ग लगायत विद्यालयका सम्पूर्ण शिक्षक मित्रहरुप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत सृजनपत्र अत्यन्त सावधानीपूर्वक शुद्धसँग टङ्कन र मुद्रण गरेर महत्त्वपूर्ण सहयोग गरिदिनु हुने **टाइप जोन,** पुतलीसडकका कृष्णराज पाण्डेयलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

प्रस्तुत सृजनपत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समिति समक्ष पेश गर्दछु ।

भेषराज सापकोटा
नेपाली शिक्षण समिति,
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस,
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं ।

समूह : २०६१/६२
त्रि.वि.द.नं. २६१८३ - ०९२
परीक्षा क्रमाङ्क : १६६६

भेषराज सापकोटाद्वारा तयार गरिएको यो **एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार** नामक निबन्धको सिर्जन-लेखन त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौ पत्र प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

....	....	....
रघुनाथ घिमिरे	**हरिप्रसाद पराजुली**	**अच्युतरमण अधिकारी**
सिर्जन-निर्देशक	विभागीय प्रमुख	बाह्य परीक्षक

विषयसूची

पृष्ठ संख्या

अध्याय-एक
सिर्जन परिचय

१.१ सिर्जन शीर्षक	१
१.२ सिर्जन प्रयोजन	१
१.३ विषय परिचय	१
१.४ सिर्जनकार्यको उद्देश्य	१
१.५ सिर्जनकार्यको औचित्य	१
१.६ सिर्जनको सीमाङ्कन	२
१.७ सिर्जनपत्रको रूपरेखा	२

अध्याय-दुई
सैद्धान्तिक आधारमा निबन्धको परिचय

२.१.	निबन्धको परिचय	३
२.२.	निबन्धको परिभाषा र स्वरूप	४
२.२.१	निबन्धसम्बन्धी पाश्चात्य धारणा	४
२.२.२	निबन्धसम्बन्धी पूर्वीय धारणा	५
२.२.३	निबन्धसम्बन्धी नेपाली साहित्यकारहरूको धारणा	६
२.३	निबन्धको वर्गीकरण	८
२.४	निबन्धको पर्यावरण	१०
२.५	निबन्धको तत्व	११
२.६	नेपाली निबन्धको विकासक्रम	१३

अध्याय-तीन
आधुनिक नेपाली निबन्धको विकास क्रम र आफूलाई मनपर्ने केही निबन्धकारहरू

३.१	आधुनिक नेपाली निबन्धको विकासक्रम	१४
३.२	आफूलाई मनपर्ने केही नेपाली निबन्धकारहरू	२२
३.२.१	लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा	२२
३.२.२	भैरव अर्याल	२६
३.२.३	अन्य निबन्धकारहरू	२९
३.२.३.१	हृदयचन्द्रसिंह प्रधान	२९
३.२.३.२	शंकर लामिछाने	३०
३.२.३.३	मोहनराज शर्मा	३०

३.२.३.४ रघुनाथ घिमिरे ३०
३.२.३.५ बासुदेव त्रिपाठी ३०

अध्याय - चार
सङ्ग्रहित निबन्धहरूप्रतिको दृष्टिकोण

४.१ आनन्द ३१
४.२ एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार ३२
४.३ खरानी ३३
४.४ जीवनको ज्योति असल शिक्षा र आचरण ३३
४.५ टालो ३४
४.६ तातो ३५
४.७ भनेजस्तो ३५
४.८ मीठो ३६
४.९ मुटु ३७
४.१० हा! हा! ३८

अध्याय-पाँच
निजात्मक दस निबन्धहरूको लेखन

५.१ आनन्द ४०
५.२ एक्काइसौं शताब्दीलाई उपहार ४५
५.३ खरानी ४९
५.४ जीवनको ज्योति असल शिक्षा र आचरण ५३
५.५ टालो ५८
५.६ तातो ६१
५.७ भनेजस्तो ६५
५.८ मीठो ६८
५.९ मुटु ७२
५.१० हा! हा! ७५